

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند بجان و اعتماد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه در اعلائی فرهنگ و تمدن بشری، مادانشجویان و اعضاء هیئت علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخلفی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بهکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بهکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلائند.

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

تعهد اصالت پایان نامه تحصیلی

اینجانب آمنه آهنگر دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد در رشته حقوق خصوصی که در تاریخ ... از پایان نامه خود تحت عنوان " حقوق مالی و معنوی زن از دیدگاه فقه اسلامی " با کسب نمره ... دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

۱) این پایان نامه قبلاً برای هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۲) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۳) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد بهشهر
دانشکده علوم انسانی، گروه حقوق

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A) در رشته حقوق خصوصی

عنوان:

حقوق مالی و معنوی زن از دیدگاه فقه اسلامی

استاد راهنما:

دکتر محمدابراهیم پیشنهادی

نگارش:

آمنه آهنگر

تابستان ۱۳۹۶

سیاسگزاری

جادو کمال شکر و قدردانی خود را از استاد کرامت‌پرور جناب آقای دکتر محمد ابراهیم پیشمازی ابراز نمایم که بارها به منی خردمندانه و لطف بی‌شائبه و دلسوزانه می‌نموده و مرا در کمال شکر و قدردانی خود را از دیگر اساتید که بنده را در این امر یاری نموده اند درم.

تهدیدم

به یگانہ بانوی خروینکی که در کمال مظلومیت در راه احقاق حقوق خویش کوشید و اولین مظلومه شهید راه حق و تحقیق گشت.

فهرست مطالب

چکیده ۱

فصل اول: کلیات تحقیق

۱- مقدمه ۳

۲- تعریف و تبیین موضوع ۵

۳- پیشینه پژوهش ۶

الف) پیشینه موضوع تحقیق ۶

ب) پیشینه پژوهشی تحقیق ۶

۴- اهداف و فواید تحقیق ۷

الف) هدف کلی ۷

ب) اهداف جزئی ۷

۵- اهمیت و ضرورت تحقیق ۷

۶- سؤالات تحقیق ۸

الف) سؤال اصلی ۸

ب) سؤالات فرعی ۸

۷- فرضیه های تحقیق ۸

۸- پیش فرض های تحقیق ۹

۹- روش تحقیق ۹

۱۰- ساختار تحقیق ۹

فصل دوم: بررسی مفهوم و ماهیت مهریه و مقدار آن در قانون ایران، بررسی مفهوم نفقه و

دلایل و شرایط وجوب آن

۱-۲ بررسی مفهوم و ماهیت مهریه و مقدار آن در قانون ایران ۱۱

۱-۱-۲ معنا و مفهوم حق ۱۱

۲-۱-۲ بررسی مفهوم و ماهیت مهریه ۱۲

- ۱-۲-۱-۲ مهریه در قرآن کریم ۱۳
- ۲-۲-۱-۲ فلسفه حقیقی مهریه ۱۵
- ۳-۲-۱-۲ مقدار مهریه ۱۸
- ۴-۲-۱-۲ مهریه در قانون ایران ۲۱
- ۲-۲ بررسی مفهوم نفقه و دلایل و شرایط وجوب آن ۲۲
- ۱-۲-۲ نفقه از دیدگاه اسلام ۲۲
- ۱-۱-۲-۲ بررسی مفهوم و ماهیت نفقه ۲۴
- ۲-۱-۲-۲ دلایل وجوب نفقه بر مرد ۲۵
- ۱-۲-۱-۲-۲ دلایل قرآنی ۲۵
- ۲-۲-۱-۲-۲ دلایل روایی ۲۵
- ۳-۱-۲-۲ شرایط وجوب نفقه ۲۷
- ۴-۱-۲-۲ موارد اطاعت زن از شوهرش ۲۸
- ۵-۱-۲-۲ مهم ترین موارد نفقه ۲۹
- ۶-۱-۲-۲ چگونگی پرداخت نفقه ۳۰
- ۷-۱-۲-۲ یک انتقاد به نفقه و جواب آن ۳۱
- ۲-۲-۲ نفقه در قانون ایران ۳۲

فصل سوم: بررسی مفهوم و ماهیت ارث، تاریخچه آن در اقوام مختلف، و ارث زن در قانون

ایران، بررسی مفهوم دیه، دلایل وجوب آن

- ۱-۳ بررسی مفهوم و ماهیت ارث، تاریخچه آن در اقوام مختلف و ارث زن در قانون ایران ۳۵
- ۱-۱-۳ بررسی معنا و مفهوم ارث ۳۵
- ۲-۱-۳ تاریخچه ارث زن در میان اقوام و ملل مختلف ۳۶
- ۱-۲-۱-۳ ارث زن در روم ۳۶
- ۲-۲-۱-۳ ارث زن در تمدن یونان ۳۶
- ۳-۲-۱-۳ ارث زن در اروپا ۳۷

- ۳۷..... ۳-۱-۲-۴ ارث زن در جاهلیت
- ۳۹..... ۳-۱-۳ میراث زن در شریعت اسلام
- ۴۰..... ۴-۱-۳ دلیل تصنیف ارث زن نسبت به مرد
- ۴۱..... ۳-۱-۴-۱ پاسخ اجمالی
- ۴۲..... ۳-۱-۴-۲ پاسخ تفصیلی
- ۴۶..... ۳-۱-۵ ارث زن در قانون ایران
- ۴۸..... ۳-۲-۲ بررسی مفهوم دیه، دلایل وجوب آن
- ۴۸..... ۳-۲-۱ دیه در اسلام
- ۴۸..... ۳-۲-۱-۱: دلیل وجوب اصل دیه در اسلام
- ۴۹..... روایات
- ۵۰..... ۳-۲-۱-۲ دیه زن در اسلام
- ۵۳..... ۳-۲-۱-۳ بررسی معنا و مفهوم دیه
- ۵۳..... ۳-۲-۱-۴ طرح چند شبهه و پاسخ آن
- ۵۵..... ۳-۲-۱-۵ پاسخ به چند سؤال
- ۵۶..... ۳-۲-۲ دیه زن در قانون ایران

فصل چهارم: بررسی حقوق معنوی زن

- ۵۹..... ۴-۱ بررسی مفهوم حق معنوی
- ۵۹..... ۴-۱-۱ معنانشناسی لغوی حق معنوی
- ۵۹..... ۴-۱-۲ پیشینه اصطلاح حق معنوی
- ۶۱..... ۴-۱-۳ دیدگاه ها در مفهوم اصطلاحی حق معنوی
- ۶۱..... ۴-۱-۳-۱ حق معنوی مقابل حق عینی
- ۶۲..... ۴-۱-۳-۲ حق معنوی مقابل حق مالی
- ۶۴..... ۴-۱-۴ ریشه قوام خانواده
- ۶۶..... ۴-۲ جایگاه معنوی زن در اسلام

۶۷.....	۱-۲-۴ معنویت زن
۶۹.....	۲-۲-۴ بررسی برخی صفات نسبت داده شده به زن
۷۲.....	۳-۲-۴ بررسی برخی نظریه های واهی در مورد زن
۷۴.....	۴-۲-۴ نگاه ویژه اسلام به زن
۷۵.....	۵-۲-۴ حقوق زن از منظر اسلام
۷۷.....	۶-۲-۴ تحولات حقوق زنان در حقوق موضوعه
۸۳.....	۳-۴ حقوق معنوی
۸۴.....	۱-۳-۴ حقوق معنوی زن
۸۷.....	۲-۳-۴ اقسام حقوق معنوی زن بر شوهر از دیدگاه اسلام (روایات)
۸۷.....	۱-۲-۳-۴ مباشرت
۸۸.....	۱-۱-۲-۳-۴ قیام به این مسئولیت به روشی معتدل و میانه
۸۹.....	۲-۱-۲-۳-۴ حفظ اسرار زناشویی
۸۹.....	۲-۲-۳-۴ محبت و مهرورزی
۹۰.....	۳-۲-۳-۴ خوش اخلاقی و احترام به زن
۹۲.....	۴-۲-۳-۴ آراستگی و پاکیزه بودن
۹۳.....	۵-۲-۳-۴ معاشرت و رفتار مشروع
۹۵.....	۶-۲-۳-۴ حُسن رفتار و معاشرت
۹۶.....	۷-۲-۳-۴ محافظت از کرامت زن

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادها

۱۰۰.....	۱-۵ نتیجه گیری
۱۰۱.....	۲-۵ پیشنهادات
۱۰۲.....	منابع و مآخذ

چکیده

تحقیق حاضر با عنوان حقوق مالی و معنوی زن از دیدگاه فقه اسلامی می‌باشد که با روش کتابخانه ای یعنی اسناد و مدارکی صورت گرفته است و پردازش نیز توصیفی-تحلیلی است. و با هدف رسیدن به معنا و مفهوم حق، حق مهریه و نفقه زن، حق ارث و دیه زن، حقوق معنوی زن، به رشته تحریر در آمده است. دین مبین اسلام با نگاهی خاص به شخصیت زن و روحیات او و توجه ویژه به این خلقت خداوند، حقوق و تکالیفی را برای وی در نظر گرفته است. از جمله حقوق زن، حق مهریه، نفقه، ارث و دیه می باشد. حق در لغت به معنای ثبوت و ضد باطل آمده و در اصطلاح حکم مطابق با واقع را حق گویند. مهریه، امر با ارزشی است که در عقد ازدواج از سوی مرد به زن داده می شود که نشانه صداقت مرد نسبت به همسرش می باشد. نفقه نیز هزینه ها و مایحتاج زندگی است که مرد باید برای همسر خود فراهم کند مانند لباس، خوراک، هزینه های درمان و... ارث به معنای دارایی و اموال فرد متوفی است که به باز ماندگان نسبی و سببی وی تعلق می گیرد. دیه نیز مالی است که به سبب جنایت بر نفس یا عضو به مجنی علیه یا به ولی یا اولیاء دم او داده می شود. این مجموعه حقوق مالی است که به زن تعلق گرفته و مرد موظف به ادای آن است چنانچه خداوند در آیه ۴ سوره نساء می فرماید: «وَآتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُنَّ فَاكْلُوهُ هُنَّ مَرِيئًا». در کنار این حقوق مالی، زن دارای مجموعه دیگری از حقوق با عنوان حقوق معنوی است که شامل؛ احترام به زن، مباشرت نیکو، خوش اخلاقی نسبت به زن و... می باشد. حقوق معنوی اساس و زیر بنای زندگی خانوادگی است. و آنچه باعث قوام و پایداری و گرمای زندگی زناشویی می شود رعایت حقوق معنوی است. صرف ادای حق مالی با توجه به اهمیت و ارزش والای آن رفع مسئولیت برای مرد نمی کند. خداوند در آیه ۴ سوره نساء امر به پرداخت مهریه فرمودند همچنین در آیه ۱۹ سوره نساء فرمودند: «وَ عَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ» یعنی امر به حسن معاشرت کردند که با همسر خود به نیکویی و مهربانی رفتار کنید. اهمیت و شایستگی و مقام زن از نظر اسلام کمتر از مرد نیست. زن در آئین اسلام سهم بسزائی در خانواده و اجتماع دارد به همین دلیل با تأملی بیشتر در آیات و روایت در این باره در می یابیم که خطاب الهی به زن، لحن و خطاب ویژه ای است که نشان دهنده جایگاه ارزشمند وی نزد خداوند و زندگی خانوادگی و اجتماعی است.

واژگان کلیدی: مهریه، نفقه، ارث، دیه، حسن معاشرت

فصل اول

کلیات تحقیق

زن یکی از حساس ترین و مهم ترین عضو خانواده ای است که اجتماع بزرگ بشری را تشکیل می دهد. این شاهکار خلقت و عضو مهم خانواده، دارای حقوقی است که رسیدگی و ادای آن باعث پر رنگ شدن تلاش های او و سازندگی بهتر خانواده و جامعه می شود. این خلقت خداوند که در کنار مرد از یک جوهر آفریده شده و مانند مرد مقام اشرف مخلوقات را دارد، زیر سایه حقوق و تکالیفی که قرار گرفته می تواند نیمی از بار رسالت انسانیت را به دوش بگیرد و بار سنگین پرورش و تکثیر نسل و تربیت آنرا حمل نماید. بنابراین توجه ویژه به جایگاه زن و شناخت و رسیدگی به حقوق وی از اهمیت فراوانی برخوردار است.

خداوند در آیه ۴ سوره نساء فرمودند: «وَأَتُوا النِّسَاءَ صِدْقَاتِهِنَّ نِحْلَهُ...» و در سوره نساء آیه ۱۹ فرمودند: «وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ...». با همسران خود به نیکویی رفتار کنید... به دلیل اهمیت این موضوع، تحقیق با عنوان؛ «حقوق مالی و معنوی زن از منظر اسلام» انتخاب شده است. زن و شوهر طبق قانون حقوقی بر یکدیگر دارند که از جمله حقوق قانونی زن؛ حق مهر و نفقه، ارث و دیه می باشد که جنبه مالی دارد. اما حقوق معنوی و اخلاقی نیز نسبت به یکدیگر دارند که قانوناً ملزم به رعایت آنها نیستند اما با رعایت نکردن آن لذت زندگی خانوادگی از بین می رود، این نوع حقوق به منزله زیر بنای زندگی زناشویی است که شامل: (مباشرت نیکو، احترام به زن، خوش اخلاقی نسبت به زن و...) می باشد.

بر خلاف تصور ظاهری عامه مردم که حقوق قانونی را اصل و ریشه می دانند، حقوق معنوی است که آرامش و کمال زندگی را تضمین می کند. اگر مرد بخواهد فقط حقوق و تکالیف قانونی را نسبت به همسر خویش رعایت کند زندگی اش خالی از هر گونه محبت و عاطفه و دوام خواهد بود. چون قانون به تنهایی نمی تواند آرامش و سعادت خانواده را تأمین کند.

در اهمیت این موضوع همین بس که پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: «خَيْرُكُمْ، خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ وَ أَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي؛ بهترین شما کسی است که برای اهلیش بهترین باشد و من

برای اهل‌م بهتر از همه هستم»^۱. و در جای دیگر فرمودند: «كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّىٰ إِنَّ الرَّجُلَ يُسْئَلُ عَنْ أَهْلِ بَيْتِهِ هَلْ أَقَامَ فِيهِمْ أَمْرُ اللَّهِ...». امام علی نیز فرمودند: «زن گل است نه قهرمانی سخت کوش، پس در همه حال با او مدارا کن و با وی به خوبی همنشینی کن تا زندگی ات با صفا شود»^۲. بر همین اساس تحقیق حاضر با هدف کلی «بررسی حقوق مالی و معنوی زن از منظر اسلام» و با روش کتابخانه ای (اسناد و مدارکی) و در ۵ فصل تنظیم شد. فصل اول با عنوان کلیات تحقیق است.

فصل دوم با عنوان، بررسی مفهوم و ماهیت مهریه و مقدار آن در قانون ایران، بررسی مفهوم نفقه و دلایل و شرایط وجوب آن می باشد. فصل سوم با عنوان بررسی مفهوم و ماهیت ارث، تاریخچه آن در اقوام مختلف و ارث زن در قانون ایران، بررسی مفهوم دیه، دلایل وجوب آن است. فصل چهارم با عنوان، بررسی حقوق معنوی زن می باشد، فصل پنجم با عنوان نتیجه و پیشنهادات است.

^۱ محمدبن حسن، حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۴، چاپ اول، قم، نشر ذوی القربی، ۱۳۸۷، ص ۱۲۲

^۲ حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام، نهج البلاغه، ترجمه محمد دشتی، نامه ۳۱، چاپ ۶، قم، انتشارات گنجینه ذهنی، ۱۳۸۹، ص ۳۸۳

۲- تعریف و تبیین موضوع

حق در لغت به معنای ثبوت، ضد باطل، و موجود ثابت آمده است و در اصطلاح عام، حکم مطابق با واقع را حق گویند.^۱ البته حقوقدانان حق را متکی به قانون می دانند که صاحب آن می تواند با کمک گرفتن از قانون آن را بستاند و یا از گرفتن دیگران مانع گردد.^۲ علمای فقه، حق را مرتبه ای ضعیف از ملکیت می دانند. زن موجودی است مختار، دارای هوش و آگاهی، موجودی که شاهکار خلقت است و خدای متعال او را آفریده تا نیمی از بار رسالت انسانیت را به دوش گیرد و از آن مهم تر، بار سنگین پرورش و تکثیر نسل و تربیت آنرا حمل نماید. زن موجودی است که مانند مرد در آفرینش مساوی بوده و از یک جوهر خلق شده اند و خداوند مقام اشرف مخلوقات و خلیفه الله را همانند مرد به زن هم عطا فرموده است و زن را آماده و مستعد رسیدن به مقامات والای انسانی و همچنین تقرب به درگاه حق قرار داده.

دین مبین اسلام با نگاهی خاص به شخصیت و روحیات زن و توجهی ویژه به این خلقت خداوند حقوق و تکالیفی را برای وی در نظر گرفته است. زن یکی از حساس ترین و مهمترین عضو خانواده است که اجتماع بزرگ بشری را تشکیل می دهد و این عضو مهم دارای حقوقی قرار گرفته که رسیدگی و ادای آن باعث پر رنگ شدن تلاش های او و سازندگی بهتر خانواده و جامعه می شود. با توجه به موقعیت و جایگاه زن، نیاز است، میزان و محدوده حقوق وی در اسلام مشخص گردد. از آنجایی که حقوق مالی و معنوی زن در اسلام بیان شده است محقق با طرح مسئله «بررسی حقوق مالی و معنوی زن از منظر اسلام» در صدد است تا حقوق مالی و معنوی زن را برشمارد و آنرا از منظر اسلام بررسی کند. با توجه به این مسئله سؤالی مطرح می شود؛ حقوق مالی و معنوی زن از دیدگاه فقه اسلامی چیست؟

^۱ احمد بن محمد فیومی، مصباح المنیر فی غریب الشرع الکبیر، ترجمه علی مشکینی، قم، دارالحجره، ۱۳۷۶،

ص ۱۴۳

^۲ محمد علی موحد، در هوای حق و عدالت، تهران، نشر کارنامه، ۱۳۸۱، ص ۴۴

۳- پیشینه پژوهش

الف) پیشینه موضوع تحقیق

اولین بار با ظهور اسلام به مسئله زن و حقوق وی نگاه اساسی صورت گرفت چنانچه خداوند در قرآن کریم در سوره نساء آیه ۴ راجع به مهریه زنان چنین فرمودند: «وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ نِحْلَةً».

ب) پیشینه پژوهشی تحقیق

همچنین در این راستا کتابهایی نوشته شده و پژوهش‌هایی هم صورت گرفته. که از جمله آن: ۱- «جامعه شناختی میزان آگاهی زنان از حقوق خود» عنوان پایان نامه زرین تاج آقامیری است که تحقیقی راجع به این زمینه بین دبیران زن آموزش و پرورش شهرستان تهران انجام داده است و در پایان به این نتیجه رسیده که اکثر زنان از قوانین حمایتی از خود بی‌خبرند و یا اطلاع کافی نسبت به کلیه حقوق خود ندارند. بنابراین باید تدابیری اندیشید که در اثر بی‌اطلاعی از قوانین، اجحافی بر زنان در هنگام برخورد با مشکلات و در عرصه زندگی خانوادگی و اجتماعی صورت نگیرد.

اما محقق در تحقیق خود بیان می‌دارد که زن فقط از حقوق مالی برخوردار نیست بلکه دارای حقوق معنوی نیز می‌باشد که باید نسبت به آن آگاهی کامل داشته باشد و مردان نیز موظف هستند علاوه بر ادای حق مالی که بسیار مهم می‌باشد حقوق معنوی زن را نیز بشناسند و آنرا ادا کنند و از دیدگاه محقق حقوق معنوی بسیار ارزشمندتر از حقوق مالی است.

۲- «حقوق زن در اسلام» عنوان کتاب استاد شهید مطهری است که راجع به حقوق زن بحث‌های مفصل و جامعی دارد. این کتاب شامل ۱۱ بخش می‌باشد که در بخش هشتم به موضوع مهر و نفقه پرداخته است و به بسیاری از شبهات و انتقادات پیرامون این موضوع پاسخ داده است و در بخش نهم به مسأله ارث پرداخته است که محقق از این بخش‌ها نیز در رساله خود استفاده کرده است.

۳- دکتر حسن صدر در سال ۱۳۱۹ کتابی با عنوان حقوق زن در اسلام و اروپا نگاشته است که مشتمل بر ۱۷ فصل است که حقوق زن را در اسلام و اروپا و در ایران با سیر تاریخی

و تغییر و تحول آن بیان می کند. وی در فصل آخر خود به سنجش ارزش و کیفیات روحی زن و مرد پرداخته و آنرا تحلیل و بررسی می کند.

۴- اهداف و فواید تحقیق

با توجه به اهمیت موضوع زن در اجتماع و بررسی و رسیدگی به حقوق وی می طلبد تحقیق در این زمینه صورت گیرد. بی شک هر تحقیقی فوایدی به دنبال دارد که در راستای رسیدن به آن پژوهش انجام می گیرد. که این تحقیق هم از این امر مستثنی نیست. از جمله فواید این تحقیق برای دیگران به ویژه زنان، آشنایی با حقوق مالی زن از جمله، نفقه، مهر، ارث و... و حقوق معنوی وی از جمله: مباشرت، احترام به زن، آراستگی و پاکیزگی برای زن و... می باشد.

الف) هدف کلی

بررسی حقوق مالی و معنوی زن از دیدگاه فقه اسلامی

ب) اهداف جزئی

- ۱- بررسی حق ارث و دیه زن.
- ۲- بررسی حق مهریه و نفقه زن.
- ۳- بررسی حقوق معنوی زن (مباشرت، احترام به زن، آراستگی و پاکیزگی برای زن) میباشد.

۵- اهمیت و ضرورت تحقیق

در کتاب بزرگ تاریخ صفحات تاریک و روشنی از رفتار آدمیان در برخورد با زن رقم خورده است. مطالعات تاریخی و بررسی آثار موجود حکایت از آن دارد که زن همواره مورد بی توجهی و در نهایت ضایع شدن حقوق مسلم خود قرار گرفته است. چنانچه نمونه های بارزی از این بی توجهی در زندگی عرب قبل از اسلام به روشنی یافت می شود. به گونه ای که حق حیات و زندگی هم برای زن قائل نبوده و به محض تولد او را زنده به گور می کردند و علت اصلی این کار را هم نداشتن حق مالی و کاری وی می دانستند به گونه ای که حق ارث، حق مهر، حق کار، حق حضور در اجتماع و... برای زن قائل نبودند و اساسا برای زن ارزش و شخصیتی قائل نبودند. در اثر مرور زمان و با توجه به این که کلیه پدیده های اجتماعی در

تغییر و تحول اند این وضع نیز دوام نیافت. ظهور اسلام انسان ساز در ۱۴۰۰ سال قبل در جزیره العرب تحول شگرفی در وضعیت زنان پدید آورد و نقش مهمی را در رسیدن زنان به حقوق خود ایفا کرد. قرآن کریم در آیات متعدد به ذکر این حقوق پرداخته و زنان را در تمام سطوح، خانواده، اجتماع و... به رسمیت شناخته و با این دیدگاه زنان را از حصار فکری جاهلیت قدیم نجات داده است.

بدین ترتیب و با عنایت به آیات و کلام خداوند در قرآن کریم که در آیه ۴ سوره نساء چنین فرمودند: «وَأَتُوا النِّسَاءَ صِدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا» و مهر زنان را در کمال رضایت و طیب خاطر به آنها بپردازید پس اگر چیزی از مهر خود را از روی رضا و خشنودی به شما بخشیدند برخوردار شوید که برایتان حلال و گوارا خواهد بود». و همچنین در سوره نساء آیه ۱۹ خطاب به مردان فرمودند: نسبت به همسرانتان با انصاف و خوش رفتار باشید (وَ عَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ) و از آنجایی که در جامعه امروز زنان از حقوق خود آگاهی ندارند و حقوق آنان به طور کامل ادا نمی شود لذا پرداختن به حقوق مالی و معنوی زن و نگارش تحقیق در این راستا دارای ضرورت می شود.

۶- سؤالات تحقیق

الف) سؤال اصلی

حقوق مالی و معنوی زن از دیدگاه فقه اسلامی چیست؟

ب) سؤالات فرعی

۱- حق دیه و ارث زن چگونه است؟

۲- حق مهریه و نفقه زن چگونه می باشد؟

۳- حق معنوی زن چیست؟

۷- فرضیه های تحقیق

۱- ممکن است زن دارای حق مهر و نفقه باشد.

۲- به نظر می رسد زن دارای حق ارث و دیه می باشد.

۳- به نظر می رسد زن حقوق معنوی نیز دارد.

۸- پیش فرض های تحقیق

محقق بنابراین که خود جزء هدف پژوهش می باشد و با توجه به جایگاه مهم زن در اجتماع و اهمیت بررسی حقوق وی برای رسیدن به یک جامعه آرام و سالم و پرهیز از برخی انحرافات جبران ناپذیر ناشی از عدم احقاق حق مالی و معنوی زن، این موضوع تحقیق را انتخاب نموده است.

۱- به محض عقد نکاح زن مالک نصف مهریه و بعد از عمل زناشویی مالک تمام مهریه می شود.

۲- زن در صورت تمکین و تبعیت از شوهرش حق نفقه دارد.

۳- حق ارث و دیه مرد دو برابر زن است.

۴- زن حقوقی غیر از حقوق مالی دارد.

۵- مرد باید خود را برای زن بیاراید.

۶- احترام به زن توسط مرد باید حفظ شود.

۹- روش تحقیق

روش تحقیق کتابخانه ای است (اسناد و مدارکی می باشد) و پردازش نیز توصیفی - تحلیلی است.

۱۰- ساختار تحقیق

تحقیق حاضر که با عنوان «بررسی حقوق مالی و معنوی زن از دیدگاه فقه اسلامی» می باشد دارای ۵ فصل است. فصل اول، کلیات تحقیق است. فصل دوم، بررسی مفهوم و ماهیت مهریه و مقدار آن در قانون ایران، بررسی مفهوم نفقه و دلایل و شرایط وجوب آن است که شامل: معنا و مفهوم حق، مقدمه، بررسی مفهوم و ماهیت مهریه، مهریه در قرآن، فلسفه حقیقی مهریه، مقدار مهریه، مهریه در قانون ایران، نفقه از دیدگاه اسلام، تعریف نفقه، دلایل وجوب نفقه بر مرد، چگونگی پرداخت نفقه، نفقه در قانون ایران و نتیجه می باشد.

فصل سوم بررسی مفهوم و ماهیت ارث، تاریخچه آن در اقوام مختلف و ارث زن در قانون ایران، بررسی مفهوم دیه، دلایل وجوب آن است که شامل: مقدمه، مفهوم ارث در لغت و